

8. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур (Київська конвенція) Рада Митного Співробітництва; Конвенція, Положення, Правила від 18.05.1973 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_643.

9. Борисенко А.С., Ємець А.В. Сучасна інформаційна форма митного контролю в концепції «Єдиного вікна» і підвищення митної безпеки держави. *Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка*. 2017. Т. 22, Вип. 5. С. 61-65. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2017_22_5_14.

10. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.

11. Протокол про вступ України до Світової організації торгівлі; Протокол, Міжнародний документ від 05.02.2008 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_049.

12. Угода про заснування Світової організації торгівлі; Угода, Міжнародний документ, Перелік від 15.04.1994. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_342.

REFERENCES:

1. *Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community, and their Member States, on the other*. (2014). International document from 27 June 2014. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 [in Ukrainian].

2. Law of Ukraine on the ratification of the Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, on the other hand No. 1678-VII. (2014, September 16). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1678-18#n2> [in Ukrainian].

3. Hudov, J. (2010). Cooperation between Ukraine and the European Union in the field of customs. *Visnyk Kyuyiv'skoho nats. universytetu im. T.H. Shevchenko. Ser.: Yurydychni nauky*, 82 (1), 107-109. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Yur_2010_82_34 [in Ukrainian].

4. Perepylkin, S.M. (2009). *International legal aspects of customs cooperation of European states. Candidate thesis*. Kharkiv: Nats. yuryd. akad. Ukrayiny im. YA. Mudroho [in Ukrainian].

5. Novikova, K.I. (2012). Globalization challenges to the customs security of the state. *Visnyk Zaporizk. nats. un-tu*, 4 (16), 174–180. Retrieved from: <http://web.znu.edu.ua/herald/issues/2012/eco-4-2012/174-180.pdf> [in Ukrainian].

6. Osadcha, N. V. (2008). The influence of international organizations on the work of the State Customs Service of Ukraine. *Ekonomichnyy visnyk Donbasu*, 3, 150-155 [in Ukrainian].

7. *Framework standards for security and facilitation of World Trade by the World Customs Organization*. (2005). Resolution from 01st June 2005. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/976_003 [in Ukrainian].

8. *International Convention on the Simplification and Harmonization of Customs Procedures (Kyoto Convention)*. Convention from 18th May 1973. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_643 [in Ukrainian].

9. Borisenko, A. S., Yemets, A. V. (2017). Modern information form of customs control in the concept of "Single Window" and increase of customs security of the state. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Ekonomika*, 5, 61-65. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2017_22_5_14 [in Ukrainian].

10. Customs Code of Ukraine (2012, March 13). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> [in Ukrainian].

11. *Protocol on Ukraine's accession to the World Trade Organization*. (2008). International document from 5th February 2008. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_049 [in Ukrainian].

12. *Agreement Establishing the World Trade Organization*. (1994). International Document 15th April 1994. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_342 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 15.10.2019

УДК 342.951: 347.77

Шморгун В.В.,

здобувач Науково-дослідного інституту публічного права

jurist1@bigmir.net

ЗАСОБИ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ УЧАСНИКІВ ГОСПОДАРСЬКОГО ОБОРОТУ, ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗНАЧЕННЯ

Стаття присвячена ролі адміністративного права у регулюванні правовідносин пов'язаних із засобами індивідуалізації учасників господарського обороту, товарів та послуг.

Аналізуються проблемні питання правової регламентації об'єктів права інтелектуальної власності: торговельної марки, комерційного найменування, географічного зазначення, як об'єктів права інтелектуальної власності нормами адміністративного законодавства.

За відсутності чіткого визначення законодавчого регулювання адміністративної відповідальності за незаконне використання засобів індивідуалізації учасників господарського обороту, товарів та послуг, у статті проаналізовано різні підходи, які існують серед науковців, а також у міжнародному законодавстві щодо класифікації об'єктів права

інтелектуальної власності. На підставі проаналізованих наукових думок, актів вітчизняного та міжнародного законодавства, автор приходиться до висновку, що такі об'єкти, як торговельні марки, комерційні найменування, географічні зазначення, мають багато спільних ознак, які відмежовують їх від інших об'єктів права інтелектуальної власності. Пропонує об'єднати в одній статті КУпАП торговельної марки, комерційного найменування, географічного зазначення як засоби індивідуалізації учасників господарського обороту, товарів та послуг. Підсумовано, що точне встановлення об'єкта порушення майнових та немайнових прав суб'єктів права інтелектуальної власності на належні їм об'єкти права інтелектуальної власності має важливе значення для виявлення характеру посягань, його правильної кваліфікації, відмежування від суміжних проступків.

Ключові слова: адміністративне законодавство, засоби індивідуалізації, товари, послуги, торговельні марки, комерційні найменування, географічні зазначення.

Shmorgun V. MEANS OF INDIVIDUALIZATION OF PARTICIPANTS OF ECONOMIC TURNOVER, GOODS AND SERVICES: ADMINISTRATIVE AND LEGAL IMPORTANCE

The article is devoted to the role of administrative law in regulating the legal relations related to the means of individualization of participants in economic turnover, goods and services.

The problems of legal regulation of intellectual property objects are analyzed: trademark, trade name, geographical indication, as objects of intellectual property by the rules of administrative law.

In the absence of a clear definition of the legislative regulation of administrative responsibility for the illegal use of means of individualization of participants in trade, goods and services, the article analyzes the different approaches that exist among scientists, as well as in the international legislation on the classification of intellectual property rights. Based on the analyzed scientific opinions, national and international legislation, the author concludes that objects such as trademarks, trade names, geographical indications have many common features that distinguish them from other intellectual property objects. It proposes to combine in one article of CUAO the trade mark, business name, geographical indication as a means of individualization of participants of economic turnover, goods and services. It is concluded that the exact identification of the object of infringement of the property and non-property rights of the subjects of intellectual property rights to the intellectual property objects owned by them is essential for revealing the nature of the infringement, its proper qualification, and distinguishing it from related offenses.

Key words: administrative law, means of individualization, goods, services, trademarks, business names, geographical indications.

Постановка проблеми. В сучасних умовах, коли декілька суб'єктів господарської діяльності виробляють одну й ту саму продукцію, надають послуги одного виду, які можуть бути різні, як за ціною, так і за якістю, надають споживачеві можливість відрізнити один і той же товар, або послугу однієї особи від такого ж товару (послуги), що виробляється різними суб'єктами господарювання за допомогою засобів індивідуалізації учасників господарського обороту, товарів та послуг. Такими засобами індивідуалізації учасників господарського обороту, товарів та послуг є торговельні марки (знаки для товарів і послуг), комерційні (фірмові) найменування, географічні зазначення. Водночас, для забезпечення належної адміністративно-правової охорони та надаючи правову характеристику на зазначені об'єкти права інтелектуальної власності, слід розглянути стан правової регламентації вказаних засобів індивідуалізації учасників господарського обороту, товарів та послуг.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню правовідносин засобів індивідуалізації учасників господарського обороту, товарів та послуг присвячено певну низку наукових публікацій. У своїй більшості це праці представників приватного права. Серед вчених-адміністративістів, які досліджували проблематику пов'язану з охороною об'єктів права інтелектуальної власності, варто відзначити Т.Гарбуз, В.Гулкевича, А.Майданевича, О.Світличного, О.Тандира, О.Харитонову та інших. Проте питання адміністративно-правової регламентації засобів індивідуалізації учасників господарського обороту, товарів та послуг залишається недостатньо розробленою для науки адміністративного права.

Метою статті є спроба розкрити роль адміністративного законодавства у регулюванні правовідносин пов'язаних із засобами індивідуалізації учасників господарського обороту, товарів та послуг. Та на цій підставі запропонувати шляхи усунення існуючих проблем адміністративно-правової охорони, що зумовлює актуальність цієї статті.

Виклад основного матеріалу дослідження. Охорона засобів індивідуалізації учасників господарського обороту, товарів та послуг передбачено низкою вітчизняних та міжнародних актів, учасниками яких Україна, та спеціальним законодавством. Зокрема, це Конституція України, Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України та інші нормативно-правові акти.

Безумовно, наведений перелік законодавчих актів, нормами яких регулюються правовідносини у галузі охорони засобів індивідуалізації учасників господарського обороту, товарів та послуг, не є повним. Крім норм приватного права, вказане підлягає правовій охороні нормами публічного права. На це вказують норми кримінального, адміністративного та митного законодавства.

Аналіз ст. 229 КК України, яка має назву «Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару» [3], свідчить, що законодавець до вказаної статті включив засоби індивідуалізації учасників господарського обороту, товарів та послуг, а саме: торговельні марки, комерційні найменування та географічні зазначення, які є предметом злочину, передбачені ст. 229 КК України. Встановивши кримінальну відповідальність за незаконне використання вказаних об'єктів, законодавець виходив із сукупності ознак об'єктів, об'єднавши їх в нормах однієї статті, чого не скажеш про адміністративне законодавство, де, законодавець до незаконного використання об'єкта права інтелектуальної власності, передбаченого ст. 51-2 КУпАП відносить широке коло об'єктів права інтелектуальної власності [4].

З огляду на предмет нашого дослідження констатуємо, що до норм ст. 51-2 КУпАП законодавець, крім торговельної марки до цього не включив до норм вказаної статті комерційне найменування та географічне зазначення. Проте, це не значить, що така охорона не може надаватися й іншим об'єктам, які не вказані в статті адміністративного кодексу.

Водночас такий підхід законодавця до правової охорони об'єктів породжує проблемні питання у правозастосовній діяльності. Оскільки, зміст правозастосовної діяльності становлять збирання, дослідження, опрацювання й зберігання інформації, або простіше кажучи, операції з нею. Метою такої діяльності є поширення загальних приписів правових норм на персонально визначених суб'єктів [1, с. 27–31].

Крім ст. 51–2 КУпАП, в адміністративному кодексі діють й інші статті, норми яких передбачають відповідальність за незаконне використання засобів індивідуалізації учасників господарського обороту, товарів та послуг. Зокрема, це ст. 156-3. «Порушення встановлених законодавством вимог щодо заборони реклами та спонсорства тютюнових виробів», об'єктом цього правопорушення є майнові та немайнові права суб'єктів права інтелектуальної власності на торговельну марку та 164-3. «Недобросовісна конкуренція», об'єктом правопорушення, передбаченого нормами цієї статті, є суспільні відносини у сфері захисту суб'єктів господарювання від недобросовісної конкуренції щодо незаконного використання торговельної марки, комерційного найменування, а також комерційної таємниці [4].

Вказане відноситься і до митного законодавства, де окрему групу адміністративних правопорушень становлять проступки пов'язані із переміщенням товарів через митний кордон України з порушенням прав інтелектуальної власності, яке полягає у ввезенні на митну територію України або вивезення за межі цієї території товарів, призначених для виробничої або іншої підприємницької діяльності, з порушенням охоронюваних законом прав інтелектуальної власності (ст. 476 МК України) [7]. До недоліків МК України слід віднести те, що норми митного кодексу не визначають, які саме об'єкти права інтелектуальної власності є об'єктами адміністративно-правової охорони. У той же час, зважаючи на специфічність правового регулювання об'єктів права інтелектуальної власності на митному кордоні, слід вважати, що такими є усі об'єкти права інтелектуальної власності щодо яких суб'єкти права інтелектуальної власності на належні їм об'єкти здійснюють правову охорону об'єктів права інтелектуальної власності, згідно із реєстрами митних органів.

Тому слід погодитися з думкою О. Світличного, який на підставі аналізу стану законодавчої регламентації правової охорони торговельних марок, географічних зазначень та фірмових найменувань, звертає увагу на відсутність цілісного законодавчого регулювання засобів індивідуалізації учасників господарського обороту, товарів та послуг [10, с. 459].

За відсутності чіткого визначення законодавчого регулювання адміністративної відповідальності за незаконне використання засобів індивідуалізації учасників господарського обороту, товарів та послуг, варто проаналізувати різні підходи, які існують серед науковців, а також у міжнародному законодавстві щодо класифікації об'єктів права інтелектуальної власності.

Традиційно інтелектуальну власність поділяють на об'єкти авторського права і суміжних прав та об'єкти права промислової власності. Зокрема, О. Стороженко класифікує об'єкти права інтелектуальної власності на два інститути: перший – авторське право і суміжні права, другий – право промислової власності. До інституту промислової власності вчений відносить три групи об'єктів права інтелектуальної власності: патентні права, права на нетрадиційні об'єкти, права на нетрадиційні об'єкти компонування (топология) інтегральних мікросхем, раціоналізаторську пропозицію, сорти рослин, селекційні досягнення у тваринництві, секрети виробництва (ноу-хау), права на засоби індивідуалізації учасників цивільного обігу (комерційні найменування, торговельні марки, географічні зазначення [2, с. 62].

П. Цибульов та В. Чебатарьов класифікують об'єкти права інтелектуальної власності на три самостійні інститути. До об'єктів авторського права і суміжного права вони відносять: літературні твори, художні твори, комп'ютерні програми, бази даних, виконання творів, фонограми та відеограми, передачі організацій мовлення; до об'єктів промислової власності відносять: винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки, географічні зазначення, фірмові найменування; до нетрадиційних об'єктів інтелектуальної власності сорти рослин, породи тварин, топографії інтегральних мікросхем, комерційні таємниці, наукові відкриття, раціоналізаторські пропозиції [11, с. 9].

О. Світличний класифікує об'єкти права інтелектуальної власності на чотири самостійні інститути, поділяючи їх на об'єкти авторського права і суміжних прав, об'єкти промислової власності, об'єкти селекційних досягнень у рослинництві і тваринництві та засоби індивідуалізації учасників господарського обігу, товарів та послуг, відносячи до останніх торговельні марки, комерційні (фірмові) найменування, географічні зазначення [10, с. 127, 244]. На його думку, предмет правового регулювання засобів індивідуалізації учасників господарського обігу, товарів та послуг – це врегульовані нормами права сукупність виключних прав суб'єктів права інтелектуальної власності, що реалізуються у сфері виробництва, торговельного обігу, виконання робіт та надання послуг [10, с. 196].

Інший вітчизняний науковець О. Штефан, на підставі спільних ознак об'єктів права інтелектуальної власності об'єднала всі об'єкти до різних груп. Першу групу традиційно складають об'єкти авторського права та суміжних прав. До них належать наукові, літературні, художні твори, комп'ютерні програми та бази даних, а також об'єкти суміжних прав (виконання, фонограми та відеограми, передачі організацій мовлення).

Другу групу складають об'єкти патентного права (об'єкти виключного права на результати творчої

діяльності, що використовуються у виробництві) – винаходи, промислові зразки, корисні моделі, а також комерційна таємниця, ноу-хау.

До третьої групи належать засоби індивідуалізації цивільного обороту, товарів, робіт, послуг – комерційні найменування, торговельні марки, географічні зазначення.

Четверта група об'єднує у собі інші об'єкти інтелектуальної діяльності – сорти рослин і породи тварин, топографії ІМС, наукові відкриття тощо [13, с. 70–71].

Серед вказаних думок заслуговує на увагу позиція О. Мельник, з якою ми погоджуємося, яка вважає, що такі об'єкти права інтелектуальної власності як комерційне найменування, торговельна марка, географічне зазначення мають бути виділені в окрему групу об'єктів права інтелектуальної власності [6, с. 14].

У міжнародному законодавстві існують різні класифікації об'єктів права інтелектуальної діяльності. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20.03. 1883 р. (Україна підписала конвенцію 25.12.1991 р.) до об'єктів промислової власності відносить: винаходи, корисні моделі, промислові зразки, товарні знаки, знаки обслуговування, фірмові найменування, недобросовісну конкуренцію [8].

Конвенція про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності від 14.07. 1967 р. до об'єктів інтелектуальної власності відносить: літературні, художні і наукові твори; виконавчу діяльність артистів, звукозаписи, радіо- і телевізійні передачі; винаходи в усіх сферах людської діяльності; наукові відкриття; захист проти недобросовісної конкуренції, а також всі інші результати інтелектуальної діяльності у виробничій, науковій, літературній і художній діяльності [5].

Угода з торговельних аспектів прав інтелектуальної власності від 14.04. 1994 р. охоплює: авторське право та суміжні права; комп'ютерні програми та бази даних; товарні знаки; географічні зазначення; промислові зразки; компонування (топографії) інтегральних мікросхем [12].

З урахуванням викладених міркувань можна дійти такого висновку.

Висновки. Проаналізовані нами наукові думки та акти вітчизняного та міжнародного законодавства, свідчать, що у питанні класифікації об'єктів права інтелектуальної існують різні підходи. Проте, враховуючи предмет нашого дослідження слід зазначити, що у переважній більшості, зокрема, такі науковці як О. Світличний, О. Стороженко, О. Мельник, до засобів індивідуалізації відносять торговельні марки, комерційні найменування, географічні зазначення. Це дає підстави об'єднати в одній статті КУпАП вказані об'єкти як засоби індивідуалізації учасників господарського обороту, товарів та послуг.

На користь нашої пропозиції говорить наступне. Такі об'єкти права інтелектуальної власності як комерційне найменування та географічне зазначення відсутні в ст. 51–2 КУпАП. Вказані об'єкти разом із торговельною маркою мають багато спільних ознак, які відмежовують їх від інших об'єктів права інтелектуальної власності.

Відсутність в нормах статті 51–2 КУпАП вказаних об'єктів права інтелектуальної власності не дозволяє «створити» цілісне уявлення про об'єкт адміністративно-правової охорони щодо якого здійснюється адміністративне правопорушення. Точне встановлення об'єкта порушення майнових та немайнових прав суб'єктів права інтелектуальної власності на належні їм об'єкти права інтелектуальної власності має важливе значення для виявлення характеру посягань, його правильної кваліфікації, відмежування від суміжних проступків. Теоретичне і практичне значення об'єкта порушення прав інтелектуальної власності дозволяє визначити сутність адміністративного проступку, значною мірою впливає на зміст об'єктивних і суб'єктивних ознак проступку, а також є вихідними при побудові Особливої частини Кодексу України про адміністративні правопорушення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Додин Е.В. Доказывание и доказательства в правоприменительной деятельности органов советского управления. Киев-Одесса, 1976. 128 с.
2. Інтелектуальна власність: навч. посіб. / Г. М. Остапович, О. М. Строженко, Г. В. Уманців, О. В. Фоміна. К.: Київ. НТЕУ, 2012. 456 с.
3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04. 2001 р. № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон Української РСР від 07.12.1984 р. №8073-X. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984. № 51. Ст. 112.
5. Конвенція про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності від 14.07.1967 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_169
6. Мельник О. М. Цивільно-правова охорона інтелектуальної власності в Україні: автореф. дис. док. юрид. наук. Харків. 2004. 37 с.
7. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 44–45, № 46–47, № 48. Ст. 552.
8. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20.03.1883 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123
9. Світличний О. П. Засоби індивідуалізації учасників господарського обороту, товарів та послуг в Україні та державах ЄС: порівняльно-правова характеристика. *Гармонізація приватно-правового законодавства України із законодавством країн ЄС: збірник статей і тез IX міжнародного цивілістичного форуму*. Харків, 11–12 квітня 2019 р. Київ, Знання України, 2019. С. 458–465.

10. Світличний О. П. Право інтелектуальної власності: Підручник. Вид. 2, змін. і доп. К.: НУБіП України, 2017. 355 с.
11. Цибульов П. М., Чебатарьов В. П. Популярно про інтелектуальну власність: абетка / За ред. М.В.Паладія. К.: ТОВ «Альфа-ППК», 2004. 56 с.
12. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності від 15.04.1994 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/981_018
13. Штефан О. О. Право інтелектуальної власності: Акад. курс. К.: Ін Юре, 2007. 696 с.

REFERENCES:

1. Dodin, E.V. (1976). *Evidence and evidence in law enforcement activities of the Soviet administration*. Kyiv-Odessa [in Ukrainian].
2. Ostapovych, G.M., Stozhenko, O.M., Umantsev, G.V., Fomin, O.V. (2012). *Intellectual property: teach. tool*. Kyiv: NTEU [in Ukrainian].
3. The Criminal Code of Ukraine. (2001, April 5). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, 25–26, 131 [in Ukrainian].
4. Code of Ukraine on Administrative Offenses USSR. (1984, December 7). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady USSR*, 51 [in Ukrainian].
5. Convention on the Establishment of the World Intellectual Property Organization. (1967, July 14). Retrieved from: http://law2.work.gov.ua/laws/show/995_169 [in Ukrainian].
6. Melnyk, O.M. (2004). *Civil-Legal Protection of Intellectual Property in Ukraine*. Extended abstract of doctor's thesis. Kharkiv [in Ukrainian].
7. Customs Code of Ukraine: Law of Ukraine. (2012, March 13). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny* 44-48, 552 [in Ukrainian].
8. The Paris Convention for the Protection of Industrial Property. (1883, March 3). Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123 [in Ukrainian].
9. Svetlichnyy, O.P. (2019). *Means of individualization of participants of economic turnover, goods and services in Ukraine and EU countries: comparative legal characteristic. Harmonization of Ukrainian private law with EU law: a collection of articles and abstracts of the IX International Civilistic Forum*. Kyiv: Znannya Ukrayiny [in Ukrainian].
10. Svetlichnyy, O.P. (2017). *Intellectual property law: A textbook (2nd ed.)*. Kyiv: NULES. [in Ukrainian].
11. Tsibulev, P.M., Chebatarev, V.P. (2004). *Popular about intellectual property: alphabet*. M.V. Palladium (Ed.). Kyiv: Alfa-Peak LLC [in Ukrainian].
12. Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights. (1994, April 15). Retrieved from: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/981_018 [in Ukrainian].
13. Stefan, O.O. (2007). *Intellectual Property Law: Acad. course*. Kyiv: In Yure [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 15.10.2019